

Bron: Leeuwarder Courant 1934-05-26

25 jaar secretaris van den bond van coöperatieve zuivelbereiding.

EEN INTERVIEW MET DEN HEER U. Kooistra

Het jaar 1886 is een belangrijk jaar in de economische geschiedenis van Friesland, ja men kan wel zeggen in de Friesche geschiedenis in het algemeen. Toen werd te Warga de eerste zuivelfabriek op coöperatieven grondslag opgericht. Een dertigtal huurboeren, die in deze periode van crisis en malaise ter nauwernood het hoofd boven water konden houden, deden hier een daad, waarvan zij de historische beteekenis niet of slechts vaag beseften, hier werd een rijsje geplant, teer, schraal en onaanzienlijk, zoo'n echt armzalig ding, waarvoor velen slechts spot en bittere woorden over hadden, maar dat, toen het eenmaal wortel had gevat in den waterlandschen bodem, snel opwies tot een boom, die haar wortels en takken over heel Friesland uit spreidde....

En om nu het altijd wat gevaarlijke terrein van de beeldspraak te verlaten nog een paar jaartallen.

1897. De Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken wordt opgericht. Er sluiten zich 37 fabrieken, verwerkende de melk van ruim 40.000 koeien, aan.

1909. De heer U. Kooistra, geboren uit een vooraanstaand Warga'ster boerengeslacht, wordt Secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken.

1834. De heer Kooistra viert zijn zilveren jubileum als secretaris. Er zijn thans aangesloten 84 fabrieken met 15,000 leden-leveranciers.

Zowel de persoon van den jubilaris als de instelling, waaraan hij zijn krachten wijdde maakten o. i. dit jubileum belangrijk genoeg om den heer Kooistra te interviewen. Wij bezochten hem daartoe in het bondsgebouw in de Baljeestraat. Een zeer illustere indruk maakt de zetel van een der grootste lichamen op zuivelgebied in ons land niet. Waar aan de straat beneden de afdeeling aankoop van hulpstoffen is gevestigd denkt men onwillekeurig te zijn beland bij een grossier in glas- en borstelwerk. En de plannen om den Bond binnenkort een betere huisvesting te geven zijn dan ook - zelfs in dezen tijd - volstrekt geen luxe.

In het privékantoor van den secretaris echter krijgt men wel degelijk iets te proeven van de sfeer der groots coöperaties. 't Is een ruim vertrek, do groots tafel met tal van clubfauteuils er omheen getuigt er van, dat hier veel geconfereneerd wordt. Een bronzen buste van den heer R. M. Veeman, den voor eenige jaren overleden strijder voor de coöperatieve idee, schijnt het heele vertrek te beheerschen. Op het voetstuk staat Veeman's bekende zinspreuk: De boer most sols de leije hawwe.

„Veel is er van mijn leven niet te vertellen", zoo begon de heer Kooistra. „Ik werd in 1874 geboren te Jelsum. Mijn vader hoewel stammende uit de War-ga'ster familie Kooistra, was boer op het Jelsumer Oudland. Mijn eerste onder-wijs kreeg ik van meester Hoekstra. Ik scheen een goed leerling te zijn en toen ik tot de jaren des onderscheids was gekomen, zond men mij naar de R.H.B.S. te Leeuwarden. Van boer te worden was in deze neergaande tijden geen sprake. Bovendien gingen er meer Jelsumer jongens naar Leeuwarden ter school, zooals de zoons van meester Hoekstra, de jongens van der Burg, W. Keestra, thans di-recteur van de Rijkszuivelschool te Bolsward e. a. In 1893 deed ik eindexamen.

En toen was het: Jongeling, wat nu?

Destijds was de fabriekmatige zuivelbereiding in opkomst en als zooveel andere boerenzoons koos ook ik deze loophaan. Ik werd volontair in de zuivelfabriek te Jelsum, onder leiding van den heer Hartmans. later directeur te 't Meer en van 1894 tot 1896 volontair te Deinum, waar wijlen de heer Hornstra, later te Leeu-warden, directeur was. In Juni 1896 werd ik beheerder van de Coöperatieve Zuivelfabriek 't Hoekje, aan den Koudenweg in het Bildt, een kleine inrichting, welkt het niet lang gemaakt heeft. Ik werkte hier samen met verschillende voor-aanstaande landbouwers uit de omgeving, zoals Jan Rienks, Bauke Tijmstra, Tijs Schuiling en heb aan dezen tijd prettige herinneringen bewaard. 't Was evenwel een korte vreugde. Want toen in September 1896 de directeur van de zuivelfabriek te Marrum, de heer D.S de Jong, naar Stiens werd opengevallen plaats.

Op 7 October van dat jaar kreeg ik mijn benoeming en kort daarna trad ik in functie. En als volantair én als beheerder maakte ik in die jaren mee den eerste opbouw en de ontwikkeling van de zuivelindustrie 't was een hele strijd geweest om de boeren tot fabrieksmatige en later vooral ook om hen tot coöperatieve zuivelbereiding te brengen. Althans de meesten. Er waren er ook, die het anders opvatten.

Zoo herinner ik mij een boer, die toen er in de plaats van zijn woning een fa-briek werd opgericht, zeide: „Moais sa, nou sjgge my tominsten alle wiken noch in paar ryksdaelders". De melkprijzen toch waren in dien tijd abnormaal laag en de fabrieken maakten, dat de boeren eenmaal in de week althans iets voor hun waar kregen.

't Was in dien tijd een zoeken en tasten in het zuivelbedrijf. Een zuivelweten-schap bestond nagenoeg nog niet, het bedrijf moest zich empirisch ontwikkelen. Vrijwel alles was nog handwerk, zoodat het personeel abnormaal lange dagen maakte. Vooral in den zomer. Dan waren werkdagen van 's morgens 5 tot 's avonds 11 geen uitzondering. Toch waren de verhoudingen goed. Ik herinner mij nog, dat in de fabriek te Deinum, waar ik volontair was, veel gezongen werd door het personeel en wel onder leiding van den toenmaligen kaasmaker Sj. de Zee.

Daarbij kwam nog, dat zoowel beheerder als personeel het vak nog moesten leeren. Zij kwamen rechtstreeks van de boerderij en zoowel op het gebied van techniek als administratie had men zodoende groote moeilijkheden te kampen. Vele beheerders volgden te Leeuwarden cursussen - o. m. van den heer Mesdag in melkonderzoek - om een en ander wat hij te spijkeren. Door mijn H. B. S. opleiding had ik op velen wat voor, daar ik vertrouwd was met den wetenschappelijke ondergrond van boekhouden, scheikunde enz. Ook maakte dit, dat ik te Marrum onder de leden der coöperatie een zekere autoriteit kon verwerven. Ik heb met hen dan ook steeds in de beste verstandhouding geleefd en werd de vraagbaak voor menigeen.

- In deze dagen werd de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken ongericht, nietwaar?

- Ja, reeds in 1890 werd te Leeuwarden een vereeniging opgericht ter bevordering der fabriekmatige zuivelbereiding in Friesland; doch waar zoowel menschen uit de coöperatie als uit de Particuliere zuivelindustrie lid van deze vereeniging waren, had zij geen toekomst en ging zij spoedig ten gronde.

Het was in 1893, dat de heer N. Kuperus, directeur van de Coöperatieve Zuivelfabriek te Wommels, een circulaire rondzond, waarin werd aangedrongen op de oprichting van een vereeniging voor de Coöperatieve Zuivelbereiding. Deze kwam in 1893 tot stand en droeg als naam: „Vereeniging van belanghebbenden bij fabriekmatige zuivelbereiding op coöperatieve grondslag. Leden konden worden bestuurders, commissarissen, leden en directeuren van coöperatief werkende zuivelfabrieken en zuivelconsulenten.

Deze vereeniging ging met kracht van wal, men ving aan met den gemeenschappelijke aankoop van hulpstoffen, een handelsmerk werd gedeponneerd, arbitrage in den kaashandel kwam tot stand, verzekering van het Personeel tegen ongelukken werd voorbereid, verbetering van den boterhandel en boteruitvoer was steeds aan de orde. Echter bleek meer en meer de noodzaak om ook de fabrieken te vereenigen en zoo werd dan in 1897 de bestaande organisatie omgezet in “Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland”. In de eerste algemeene vergadering van den nieuwen bond werden als bestuursleden gekozen de heeren mr. W. A. Bergsma Dronrijp, H. A. Broersma te Weidum, S. J. de Jong te Hemelum, Tj. Kuperus te Grouw, H. Hylkema te Irnsum, D. J. de Jong te Idaard, R. M. Veeman te Marssum en J. R. Cuperus te Akkrum. Tot voorzitter werd gekozen de heer S. J. de Jong te Irnsum. In de volgende vergadering werd tot bezoldigd secretaris gekozen de heer F. E. Postma te Leeuwarden, de latere minister, wiens salaris in 1898 werd bepaald op f 500.

Hij werd enkele jaren later opgevolgd door den heer W. Keegstra, wiens opvolger, de heer O. Reitsma in 1909 werd benoemd tot algemeen secretaris der F.N.Z. Toen vroeg men mij of het secretariaat niet iets voor mij zou zijn. Men zette mij als nummer één van de voordracht. Wel waren er die er vreemd van opzagen. Ik had mij tot dusver weinig in vergaderingen laten horen en boven-

dien vroeg men zich af of een directeur van een zuivelfabriek wel de meest geschikte man zou zijn om secretaris van den Bond te worden. Hoe zou b.v. de verhouding zijn tegenover zijn vroegere collega's Maar men stapte over de bezwaren heen en ik werd gekozen.

- En uw ervaringen als secretaris in de afgelopen vijf en twintig jaar,
- Die zijn er vele. Houdt mij ten goede, dat ik hier en daar slechts een greep doe. In de eerste plaats wil ik er op wijzen, dat bij ons de gewoonte bestaat, dat een bestuurslid na afloop van zijn zittingsperiode (5 jaar) niet wordt herkozen. In deze vijf en twintig jaar heb ik derhalve een veertig bestuursleden „versleten”, of ik ben bezig hen te „verslijten”. Met hen heb ik steeds in de beste harmonie samengewerkt.

Dan is er de financiële kant van de zaak. Een merkwaardigheid in onzen bond is, dat wij geen begroting hebben. De contributies zijn bepaald op *f* 5 per gewoon en *f*2.50 per buitengewoon lid. Dit geld is natuurlijk op verreken niet voldoende. Het ontbrekende wordt gevonden na afloop van het boekjaar uit een omslag over de leden, berekend naar de hoeveelheid geleverde melk. Bij de oprichting heeft de heer Th. M. Th. van Welderen baron Rengers ons dit systeem aangeraden. Een begroting, zoo zeide hij, zou het werk van den bond te veel aan banden leggen. En deze werkwijze is ons in de praktijk zeer goed bevallen.

Buitengewoon belangrijk zijn ook de verschillende diensten. 't Merkwaardige hiervan is, dat niemand verplicht is er aan deel nemen, maar dat zij door alle fabrieken gezamenlijk worden betaald. Zoo is er de controledienst.

Op voorstel van Noordahuizum besloot de algemeene vergadering van 26 October 1898 aan de fabrieken de gelegenheid te geven de boekhouding onder controle van den bond te stellen.

Een 17-tal fabrieken maakte hiervan reeds dadelijk gebruik. In de eerste jaren bepaalde de controle zich hoofdzakelijk tot de jaarrekening. In 1908 werd dit anders en kreeg men een driemaandelijksche controle.

Deze afdeeling is wel een der hoeksteen van het gebouw onzer organisatie. Zij toch heeft zich nimmer in de eerste plaats ten doel gesteld het uitzoeken en opsporen van gemaakte fouten en vergissingen. Haar taak lag breder. Er moet vertrouwen zijn van de leden in het bestuur en den beheerder. De controle is er om er toe mede te werken, dat dit geen blind vertrouwen wordt, doch dat deze werkelijk gegrond is. Haar taak is, volgens een woord van den heer Veeman bovendien het beste te zoeken en dit overal in toepassing te brengen.

Voorts is er de afdeeling aankoop van hulpstoffen, welke een eigen chef heeft en thans jaarlijks voor een millioen omzet. Zij drijft handel in ruim 300 artikelen en zorgt niet alleen voor een lagen prijs, doch stelt bovendien de scherpste eischen inzake kwaliteit.

Om deze artikelen voortdurend te controleeren en tevens om voor de fabrieken allerlei onderzoekingen te verrichten, is bovendien ingesteld een bondslaborato-

rium. Vooral de artikelen op het gebied van het melkonderzoek worden scherp gecontroleerd. En ook door driemaandelijksche controle aan de fabrieken heeft men een waarborg, dat de melkcontrole aan de hoogste eischen voldoet.

Bekend zijn ook de boterkeuringen van den bond, die van driemaandelijksche tot wekelijksche uitgroeiden. Diploma's en gratificaties voor botermakers werden ingesteld. Naast wekelijksche boterkeuringen worden ook maandelijksche kaaskeuringen gehouden.

Een en ander maakte dat behoefte aan meer vakkundig en geschoold personeel zich in sterke mate deed gevoelen. Vandaar, dat in 1903 cursussen werden ingesteld. Een leeraar-technicus werd benoemd en naast onderwijs werd aan hem als taak opgedragen het verlenen van z.g. technische hulp. o. m. het geven van voorlichting en steun bij het opsporen van boter- en kaasgebreken en middelen tot verbetering aan de hand te geven, nieuwe of verbeterde bereidingswijzen te bestudeeren en de toepassing daarvan te verbreiden.

Bij dit alles is en blijft een factor van belang het voortdurend contact, dat er tusschen da ambtenaren van den bond en de beheerders der fabrieken bestaat. Dit contact wordt gemakkelijk in stand gehouden. daar Leeuwarden het groote centrum van Friesland is en alle zuivelmenschen elkaar hier geregeld Vrijdags spreken. Zoodoende gebeurt er in stilte heel wat, dat de bedrijfsresultaten verbetert en de noodige uniformiteit bevordert.

Dit wat betreft het zakelijk gedeelte. En nu, waar veel lastiger over te spreken is, de bevordering der coöperatieve beginselen. Voor deze bevordering is van groot belang, dat het met de fabrieken organisatorisch in orde is. Vandaar dat aan model-statuten en model-reglementen steeds de grootste zorg is besteed. En met succes.

In de wet op de Coöperatieve vereenigingen komen bepalingen voor, die ontleend zijn aan, althans onder den invloed staan van wat de Friesche bond van Coöperatieve zuivelfabrieken op dit gebied presteerde.

Dit gedeelte van het werk komt vooral voor rekening van den secretaris. Al heeft de vroegere adviseur van den bond, mr. J. A. Stoop, op dit gebied prachtig werk verricht en al heb ik in de eerste jaren van mijn secretariaat veel te danken gehad aan de heeren Tijsma Sr. en Veeman, toch ligt op het gebied der landbouwcoöperatie in engeren zin een zeer belangrijk arbeidsveld voor den secretaris. Hier ligt ook het ideëele deel van onze taak.

De bond heeft altijd op het standpunt gestaan, dat er zooveel mogelijk uit de melk moet worden gehaald en dat zuivelcoöperatie voor den boer en speciaal voor den Friesche boer noodzakelijk is. Immers melk is spoedig aan bederf onderhevig. De boer moet haar zoo gauw mogelijk van de hand doen. En de Friesche boer moet ze leveren aan de fabriek. Hij kan niet, zooals zijn ZuidHollandsche collega, als een fabrikant misbruik van zijn macht dreigt te maken, de melk aan de groote steden leveren of zelf gaan kaasmaken. Was er

nu geen coöperatie, dan zou de boer afhankelijk zijn van derden. En als die derden het dan onderling eens werden, zou hij geheel aan hun macht zijn overgeleverd.

Maar voor mij is dit nog niet alles. Er zijn, behalve de boer, ook nog anderen in zijn bedrijf werkzaam. Ik doel hier speciaal op de arbeiders op boerderijen en in de fabriek. Daarom dient er gestreden te worden voor een billijke verdeling van de opbrengst. En ook hier is de bond zich steeds bewust geweest, dat hij een taak had. Een taak, welke eerst vervuld werd door de commissie van de, landbouwminister, doch in 1919 is op mijn advies opgericht een commissie voor de arbeidsvoorwaarden. Met name deze commissie heeft er toe medegewerkt dat de personeelsverhoudingen over het algemeen goed zijn. Op het ogenblik spitsen deze verhoudingen zich weliswaar toe, maar men moet ook niet vergeten, dat wij thans absoluut abnormale tijden beleven. Een feit blijft, dat de arbeidsvoorwaarden in de fabrieken over het algemeen goed geregeld zijn, dat de verhoudingen over het algemeen goed zijn en dat wij dus met voldoening op ons streven kunnen terug zien.

En dat is gelukkig. Want men moet niet vergeten als wij de zuivelcoöperatie gaan zien als een bedrijfstvorm zonder meer, dan is het spoedig uit met de coöperatie.

- Wat dunkt u van de coöperatie-schuwheid van tegenwoordig, waarover zoo dikwijls wordt gesproken ?

- Ik geloof, dat men hier overdrijft. Men maakt zoo graag vergelijkingen met vroeger, maar dan vergeet men, dat men uit het verleden slechts de mooiste herinneringen onthoudt. Naar mijn meening is er met vroeger weinig verschil. Er zijn thans 15.000 boeren bij ons aangesloten. En van het overgrootste deel merkt men niets. Het zijn slechte kleine groepjes die zich laten hooren. Het eene is vuur en vlam voor de coöperatie en vormt de stuwkracht in de goede richting. Het andere is tegen en tracht alles af te breken. Als men naar objectieve gegevens ziet, b.v. naar de jaarcijfers, dan bemerkt men niets van een verschuiving van eenig belang.

Waar is, dat er in de laatste jaren wel eens een coöperatieve beweging mislukt is, maar hoe kwam dat? Men zag het grootste succes der zuivelcoöperatie en wilde dit dan ook toepassen op ander gebied. En dit kan gevaarlijk worden. Want een boer is nu eenmaal niet iemand, die men maar in elk hokje kan zetten. Hij heeft een sterk individueel gevoel. Ten slotte is ieder paard, iedere koe, iedere geit, ja elk stuk land een individu en moet individueel behandeld worden. Daarom moet ook de leider van een boerenbedrijf een individu zijn. Ik heb dan ook steeds getracht den gulden middenweg te bewandelen. Adspiraties voor wereldhervormer zitten er niet in mij.

- Het is een bewogen tijdvak geweest, die afgelopen vijf en twintig jaar.

- Ongetwijfeld. De eerste jaren lieten een kalmen groei zien. Wij leefden in een opgaanden tijd en alles ging voortdurend vooruit. Zoo werden o. m. opgericht de

Coöperatieve Condensfabriek, de Coöperatieve Zuivelbank en Verzekeringsfondsen.

Toen, in 1914. kwam de oorlog, welke ons buitengewone problemen stelde. Wij hebben er - en vooral niet alleen financieel - zeer van geprofeteerd dat wij hier toen een bloeiende en goed georganiseerde zuivelcoöperatie hadden. 'k Herinner mij, dat er te Amsterdam eens een groot melktekort was. Men vroeg onze hulp en binnen een week reden er melktreinen naar Amsterdam en het duurde nog vier weken, voordat er over betaling ook maar werd gesproken.

Zoo ging het jaren lang. Wij dachten: Als do oorlog over is dan zal alles wel weer in orde komen. Maar toen de vrede eenmaal geteekend was, duurde de abnormale toestand nog voort en het werd een voortdurend zoeken en tasten naar den goeden weg.

Toen kwam de crisis. Weer beleefde het bedrijfsleven abnormale tijden. Maar wij gaan rustig voort en staan niet te lang stil bij de zonderlinge figuren. die de crisismaatregelen te zien geven.

Als men bedenkt, dat het verboden is, koeien te houden voor hen, die niet zijn aangesloten bij Crisis-Rundvee-Centrale en als men dan nog bedenkt, dat tot deze centra worden toegelaten slechts zij die op een bepaald tijdstip in het verleden koeien hielden dan begrijpt men, dat als u of ik een koe wilde knopen dit ons niet zou worden toegestaan. Als men dit verder doordenkt. gaat de wereld er zonderling uitzien.

Maar onze koeien zullen er wel blijven en boter en kaas moet er gemaakt worden. En zodoende werken wij maar door.

- En het karakter van den bond, is dat ook in deze tijden veranderd?

- Een der grondbeginselen van ons is altijd geweest, dat de bond zijn leden nooit verplichtingen oplegt. Alles moet vrijwillig geschieden. Daarom is er in den laatsten tijd wel eens strubbeling ontstaan. Men vraagt zich soms af of een lichaam, dat tegenover zijn leden slechts de positie ken innemen van vaderlijk adviseur, thans nog wel bestaansrecht heeft. Naar in een in December j.l. gehouden vergadering bleek wel, dat de leden over het algemeen met den bestaanden toestand tevreden zijn.

Trouwens in den loop der jaren heb ik al heel wat strubbelingen meegemaakt Kwesties tusschen fabrieken, tusschen besturen en personeel of beheerders. Niet, dat deze veel voorkomen. Integendeel de verhoudingen zijn over het algemeen goed. Maar overal is wel eens wat.

Laatst zat ik in een dorpscafé toen de caféhouder mij vroeg: „Is er iets aan de hand met onze fabriek?"

Ik antwoordde: Neen. hoe zoo!

„Nu”, zeide hij, „u is de secretaris van den bond, ik ken u wel. En men ziet u in den regel wanneer een fabriek vijftwintig jaar bestaan heeft, of wanneer er hommeles is.”

Ik zeide hem, dat geen van beide het geval was. Maar het teekent toch enigszins mijn positie. Enfin. Ik heb mijn gezondheid en mijn goed humeur er steeds bij bewaard.

Wij namen daarna afscheid van den aanstaanden jubilaris, wien het volstrekt niet aan te zien is, dat bij een kwarteeuw lang gedurende een der meest bewogen tijdvakken der geschiedenis heeft gestaan in een leidende functie in een der grootste organisaties van Friesland.

JUBILEUM U. KOOISTRA.

25 Jaar secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Heden herdacht de heer Ulbe Kooistra den dag, waarop hij vóór vijf en twintig jaar in functie trad als secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken.

Een huldeblijk van het personeel.

Hedenmorgen om 9 uur werden de heer en mevrouw Kooistra per auto van huis gehaald. In het bondskantoor in de Baljeestraat wachtte hen het volledig personeel van den bond. Namens dit personeel sprak de heer J. RUIR, chef van de afdeling aankoop, den jubilerenden chef toe en bood hem als blijk van waardering voor de uitnemende samenwerking in de afgelopen kwart eeuw een staande klok met inscriptie aan.

De heer KOOISTRA dankte, mede namens zijn echtgenoot, voor het huldeblijk.

De receptie.

In de koffiekamer van de „Harmonie” werd s'middags een druk bezochte receptie gehouden. Tal van reeds ingekomen bloemstukken versierden de zaal. Verschillende vooraanstaande personen, die in den loop der jaren in de zuivelbereiding een belangrijke rol hebben gespeeld, wachtten de komst van den jubilaris en zijn echtgenoot af.

Tegen eenen kwamen de heer en mevrouw Kooistra de zaal binnen, binnen geleid door den vice-voorzitter van den Bond, den heer A. Bajema, het oudste bestuurslid van den bond. Zij werden met applaus ontvangen. Een orkestje onder leiding van den heer I. Sijffers, ving aan te spelen. De jubilaris en zijn echtgenoot namen aan een met bloemen versierde tafel plaats.

De VOORZITTER van den bond was de eerste, die feliciteerde en hij werd door zeer velen gevolgd. Totdat om twee uur de algemeene vergadering begon, liep het druk. Bovendien kwamen tal van telegrafische en schriftelijke gelukwenschen binnen.

DE FEESTREDE VAN DEN VOORZITTER.

Begroeting der gasten.

Tegen tweeën verhuisde het gezelschap naar de groote zaal in de „Harmonie”, waar de VOORZITTER van den Bond, de heer H. Westra van Gerkesklooster, de volgende feestrede hield:

Het is mij een aangename taak u namens het bestuur in deze buitengewone vergadering van den Bond hartelijk welkom te mogen heeten. Dit welkom geldt allereerst u afgevaardigden van de fabrieken, in dezen vrijwel de besturen met

de beheerders. Het verheugt ons, dat gij in zoo grooten getale deze vergadering hebt willen bezoeken.

Daarnaast echter gaat een woord van bijzonder welkom tot de talrijke gasten in ons midden. Dat gij, dames en heeren, ons wel hebt willen vereeren met uwe aanwezigheid, om met ons op heden in buitengewone vergadering van den Bond het vijf en twintig-jarig jubileum van den heer U. Kooistra als secretaris van den Bond met ons te herdenken, is ons een oorzaak van bijzondere vreugde.

Speciaal begroette spreker de afgevaardigden van organisaties in de provincie Friesland, met welke de Bond of de heer Kooistra op een of andere wijze in relatie staat, hetzij meer rechtstreeks of via de Friesche Maatschappij van Lendbouw, als afgevaardigden van de provinciale bonden van zuivelfabrieken met den Frieschen Bond vereenigd in den F. N. Z., als afgevaardigden van verkoopverenigingen, als oud-voorzitter of oud-bestuursleden van den Bond, als ambtenaar, oud-secretaris of oud-ambtenaar van den Frieschen Bond, of verder als afgevaardigden van eenige organisatie, jury of commissie, of wel indien u op een andere wijze in verbinding met ons staat, nogmaals: u allen hartelijk welkom.

Een kleine groep van gasten wensch ik thans met een persoonlijk woord te begroeten. Allereerst een hartelijk woord van welkom tot u, dr. Posthuma, uw naam in ons midden te noemen, is reeds meer dan voldoende ter begroeting. Dit, omdat u op zoo geheel eenige wijze met ons verbonden zijt. Wat uw loopbaan in de zuivel betref, stond uw wieg in ons midden, terwijl wij daarnaast schier geen verhouding ons kunnen denken, of wij kwamen met u in aanraking. Mede ten gevolge van dit alles, maar ook om uw persoons en uwe werkswille buiten onzen kring, ontvangen wij u in ons midden met hooge waardeering en het is ons een eere dat wij u mogen begroeten als een onzer pioniers. Uw arbeid hier en ook in den F. N. Z. hopen wij niet licht te vergeten.

Als een van 's lande eélste zonen aan wien de coöperatieve zuivelbereiding zoo onbeschrijfelijk veel is verschuldigd begroeten wij u in ons midden hoogwelgeboren heer baron van Welderen Rengers.

Vooraf op gedenkdagen gaan onze gedachten terug, en bij dat terugzien wordt uw figuur in ons midden, naast anderen zéér zeker, maar de uwe op geheel eenige wijze met een lichtglans omgeven, welke glans nog in verre geslachten zal uitstralen.

U zult het ons niet euvel duiden wanneer wij onze belangen bij den voortduur in uwe warme belangstelling aanbevelen; onzerzijds geven wij daarbij gaarne de verzekering ons te zullen beijveren de Bond steeds, onder welke omstandigheden ook, paraat te doen zijn om de taak haar opgedragen te vervullen en daarbij nauwlettend acht te zullen geven op de lijnen welke u zou menigmaal en zoo juist hebt uitgestippeld.

Ik zou niet volledig zijn in het begroeten van de gasten, welke met name behooren te worden genoemd, wanneer ik ook daarbij niet uw naam noemde hooggeachte heer Tijmsma.

In de tijd der oprichting van en de eerste kinderjaren der fabrieken is door u zeer veel en buitengewoon loffelijk werk in verband met de organisatie der coöperatieve zuivelbereiding gedaan.

Wilt daarvoor ook op heden nog wel onzen dank aanvaarden. Tot op hoogen leeftijd blijft gij ook voor ons gespaard. Gij verkeert in ons midden schier als de naboeiing van een vorig geslacht. Houdt u overtuigd, dat wij in onze organisatie u en uw werk blijven gedenken en waardeeren.

Ook wil ik met een hartelijk woord u afgevaardigden van het bestuur van de F. N. Z. in ons midden welkom heeten.

Op onze gewone vergaderingen ontbreekt een afgevaardigde van u schier nimmer, op uwe vergaderingen wij evenmin.

Samen federatief met de andere bonden in den F. N. Z. vereenigd gevoelen wij ons altijd bij u thuis.

Nu onze secretarie, de heer Kooistra, welke tevens lid is van het dagelijksch bestuur van de FNZ. zijn vijf en twintigjarige loopbaan als secretaris gedenkt, wilt gij natuurlijk in deze vergadering zijn, en wij vertrouwen dat u zich ook thans bij ons thuis gevoelt.

Verder een hartelijk welkom aan den afgevaardigde van het bestuur der Friesche Maatschappij van Landbouw.

Berichten van verhindering zijn ingekomen van den Commissaris der Koningin van Friesland, de burgemeester der gemeente Leeuwarden, van dr. Swaving raad-adviseur aan het departement van Economische Zaken, mr. J. Winterman, waarnemend directeur-generaal van Landbouw.

Ten slotte nog een kort woord van verwelkoming tot u vertegenwoordigers van de provinciale en nationale pers. Het verheugt ons, dat gij wel van de u geboden gelegenheid hebt willen gebruik maken om deze vergadering te bezoeken. De Provinciale pers weet onze deuren staan steeds wijd open. Wij zijn er voorstanders van onze zaken welke in eigen huishouding behooren gedaan te worden daar te doen en willen dat dan ook gaarne goed doen. Ons opsluiten in dien kring willen wij echter allerminst.

Naast vele andere middelen willen wij ook gaarne via de pers met de andere groepen der bevolking omtrent alle onze zaken contact hebben, zoodat wij reeds daarom in ons midden ook op heden u gaarne ontvangen.

Waarom een buitengewone vergadering?

Het heeft u misschien iets verwonderd hooggeachte vergadering, dat het bestuur van den Bond, ter herdenking van het vijf en twintigjarig jubileum van den heer Kooistra als secretaris van den Bond een buitengewone vergadering van hare organisatie heeft uitgeschreven onder leiding dus van het bestuur.

Het gevaar bestaat toch dat daardoor de persoon, welke jubileert, te veel naar achteren wordt gedrongen, en de organisatie bij welke de jubilaris in functie is te veel naar voren komt. Toestemmende dat dit gevaar inderdaad bestaat, was desniettemin het bestuur na rustige overweging van oordeel dat deze wijze van doen de meest passende vorm was.

Neen, niet om daardoor den jubilaris meer op den achtergrond te houden, maar integendeel mede om daardoor den jubilaris de eere te doen toekomen waarop hij in het bijzonder op dezen feestdag recht heeft.

Hoe toch zijn de verhoudingen? Zeker, er is een bestuur en het zou uit mijn mond wel wat al te vreemd klinken, wanneer ik ging zeggen dat de beteekenis van het bestuur niet al te groot is. Dat zou ook allerminst mijn bedoeling zijn, maar de leidende figuur ook in het bestuur is de secretaris. Reeds formeel geven de omstandigheden hiertoe aanleiding. De statuten van den Bond schrijven toch voor de bestuursleden verplichte aftreding en niet terstond herkiesbaarheid voor. Reeds dit feit is van buitengewone invloed op de beteekenis van den invloed van den secretaris. Naast het feit toch dat van de geregelde aftreding van een gedeelte van het bestuur, moet er echter mede gerekend, dat de bestuursleden van den Bond allen hun werkzaamheden hebben in hun eigen werkkring. Reeds dus door de beide genoemde omstandigheden is de invloed van den secretaris op de werkzaamheden van den Bond uit den aard der zaak bijzonder groot.

De witte raaf.

Zoo zijn echter thans niet alleen de feiten, maar zoo zijn deze geweest vanaf de oprichting van den Bond. Uit den aard der zaak moet dus aan den persoon, welke is belast met de leiding van het secretariaat, want dat is de gangbare uitdrukking geworden, zeer bijzondere eischen worden gesteld, zoo zelfs, dat in 1899 de commissie, welke voor den Bond bezig was de benoeming van een secretaris voor te bereiden, nadat men de eischen, welke men meende te moeten stellen had omljnd, schier twijfelend vraagt: Zullen wij den witten raaf, welke wij hier uitbeelden, wel ooit vinden? En de commissie antwoordt dan zichzelf en zegt: misschien niet, maar laten wij trachten zooveel mogelijk het beste te krijgen.

Dat was in 1899. Thans schrijven wij 1934. Met de loop der jaren is de verantwoordelijkheid voor den secretaris en de eischen welke aan hem moeten worden gesteld, zeer belangrijk toegenomen.

Ik hoop daar straks op terug te komen. Maar wanneer wij dan heden, dames en heeren, in buitengewone vergadering van den Bond bijeen zijn om het vijf en twintigjarig jubileum van den heer Kooistra als secretaris van den Bond te gedenken, dan zou op de vraag van de commissie van november 1899: zullen wij den witten raaf dien wij hier uitbeelden, wel ooit vinden, maar één antwoord mogelijk zijn en dat is dit: die man is voor de periode 1919-1934 en naar wij zeker vertrouwen nog voor meerdere jaren inderdaad _gevonden. Gevonden in den tegenwoordigen functionaris den heer Ulbe Kooistra.

Huldiging van den jubilaris.

De heer Kooistra was in 1909 beheerder van de coöperatieve zuivelfabriek te Marrum. Mede door de kinderziekten van de Coöp. Stremsel en Kleurselfabriek kwam de toenmalige secretaria van den Bond, den heer O. Reitsma, meer met den heer Kooistra in aanraking en ontdekte in hem de kwaliteiten voor een goed secretaris.

Het ontdekken dezer kwaliteiten was in zooverre reeds een verdienste, dat de heer Kooistra zich ook toen niet op den voorgrond drong: het overwinnen der bezwaren van den heer Kooistra was een niet al te gemakkelijk werk.

Het is echter gelukt, en toen de heer Reitsma in 1909 afscheid nam als secretaris van den Bond wegens zijne benoeming tot secretaris van den F. N. Z. , werd de heer Kooistra in eene buitengewone vergadering van den Bond, gehouden den 28en April 1909, tot secretaris benoemd. De indiensttreding vond 1 Juni d.a.v. Plaats.

Boven zeide ik reeds, dat tengevolge de door mij genoemde omstandigheden de invloed van den secretaris op het doen en laten van den Bond, maar ook op de verhoudingen in den Bond en de verhoudingen tot andere organisaties waarmee de Bond meer direct of indirect in aanraking komt, zeer groot is.

U zult van mij, hooggeachte vergadering, heden niet verwachten een opsomming van de zaken, welke gedurende het tijdvak 1909/1934 door den Bond zijn behartigd.

Voor een vijftal hoofdzaken wil ik echter gaarne uw aandacht vragen:

Als een der belangrijkste zaken welke in de periode van de zoo pas genoemde jaren werd behartigd, moet genoemd, dat de contróle, welke door de organisatie van den Bond de fabrieken ten dienste staat, steeds meer werd uitgebreid en geperfectioneerd. Zeer veel arbeid is hiervoor door den secretaris verricht, een arbeid, welke, steeds door de fabrieken op zeer hoogen prijs wordt gesteld en niet alleen door fabrieken, maar die kring kan gerust heel wat wijder getrokken.

Juist eene goede contróle, zoowel technische als financiële, is een der h o e k s t e e n e n voor de fabrieken en mitsdien ook v o o r d e n B o n d. Hier was, en de secretaris begreep dat, altijd eene gedurige wisselwerking.

Neen, den Bond was niet en wil niet zijn eene vereeniging van de fabrieken, maar een Bond van coöp. Zuivelfabrieken.

Niet dus eene vereeniging welke hare besluiten neemt met meerderheid van stemmen, maar een organisatie waar door overleg en voorlichting, door het el-kander bijstaan, het beste elk voor zichzelf en voor het geheel zoekt. Zoo is ook altijd door den secretaris de organisatie van de Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland gezien en daarnaar heeft hij altijd gehandeld, daarnaar ook gehandeld in de uitbreiding en perfectionering van de contróle.

Als tweede belangrijke punt wil ik u noemen, dat de afdeelingen van den Bond als aankoop, onderwijs, laboratorium enz., steeds werden uitgebreid. Zeker, wij weten het wel, voor iedere afdeeling is een tot op zekere hoogte verantwoordelijk hoofd, maar wij weten ook en willen het daarom heden zeggen, de spil waar ook dit alles om draait, was de secretaris. Dit eischte een goed inzicht en de noodige tact, twee eischen waaraan u weet, dat alleen de heer Kooistra in ruime mate voldoet.

Bij de uitbreidingen der afdeelingen moest toch steeds bedacht, dat het afdeelingen van den Bond bleven, welke afdeelingen er behoorden te zijn om de fabrieken te dienen.

De juiste vorm daarvoor was daarom hiervoor steeds van veel belang van nog veel meer belang echter, dat de afdeeling als zoodanig de plaats en taak begreep, zonder dat zulks nauwkeurig omschreven was. Juist voor dit laatste was veel inzicht en tact noodig.

Een derde zaak, waaraan vooral de latere jaren veel aandacht werd geschonken, was de onderlinge verhouding tusschen de fabrieken. Slechts dan is een goed organisatieleven van den Bond redelijkerwijze te verwachten, wanneer de samenstellende deelen van den Bond in eendrachtigheid samenwerken. Zeer veel en buitengewoon vruchtdragenden arbeid is door u, hooggeachte heer Kooistra, te dezen opzichte verricht, veel waardeering is daarvoor uw deel.

Neen, u weet het, de Friezen zijn een nuchter volk, oogenschijnlijk wel eens wat stroef, maar geloof mij dat ook te dezen opzichte voor u bij den Frieschen boer een warm hart klopt en uw adviezen op zeer hoogen prijs worden gesteld, want belanghebbenden weten dat uw advies weldoordacht, maar ook zonder aanzien des persoons is.

De beteekenis van dit werk zal gedurende lange jaren voor den Bond en de samenstellende deelen daarvan zeer groot blijken te zijn. De verhouding, welke er behoort te zijn tusschen die organisaties, welke hetzij meer rechtstreeks of meer zijdelings door den Bond tot openbaring kwamen, eischte van u, hoe ken het anders, bij het meer zelfstandig worden der organisaties eene veranderde houding.

Ieder der hier bedoelde organisaties zal voor zichzelf willen getuigen, dat gij dat altijd juist hebt begrepen. Zoolang uw steun noodig was, waart ge er. Kon het zonder u gaan, des te beter. Uw advies was en bleef voor die organisaties van zeer veel beteekenis, zoodat u altijd met de organisaties contact kondt houden en zonder het doen en laten rechtstreeks te beïnvloeden, toch menigmaal schier ongemerkt leiding aan het geheel kondt geven. Ik acht het thans niet noodig hierop in den breedte in te gaan, de beteekenis van een en ander zal zeer zeker in het verder verloop dezer vergadering worden aangegeven.

Het zou ondankbaar zijn om ook op heden niet te getuigen van het vele en veelvuldige werk, hetwelk door u werd gedaan buiten de provincie. Neen, ik denk dan niet allereerst aan uw steun meermalen aan andere Bonden verleend of uw werk in den F. N. Z., maar thans aan uw werk in de jaren 1914-1918 en in de laatste jaren, nu wij door een crisis worden bezocht zoo hevig dat menschelijke heugenis te kort schiet haar gelijke te vinden.

In de jaren 1914-1918 werd veel van u gevraagd, de laatste jaren niet minder. Dit werk is wel niet rechtstreeks werk, dat u behoort te doen, maar voor u is het een der logische gevolgen van het feit dat u secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland zijt. Geheel belangeloos doet ze dit werk en het mag bekend, dat in, de diverse crisis-organisaties uw oordeel op hoogen prijs wordt gesteld. Dat ze ook in dit werk de belangen van den boer, ook van den Frieschen boer, dient op zoo loffelijke wijze, is ons oorzaak dat wij ook op dezen dag u daar voor gaarne willen huldigen.

Nu wij dan ook heden in buitengewone vergadering van den Bond bijeen zijn, hooggeachte heer Kooistra om te gedenken uw vijf en twintigjarige loopbaan als secretaris van den Bond, is het tot nu toe door mij opgenoemde reeds meer dan voldoende om de beteekenis van u als secretaris van den Bond te gevoelen. Zeker, ik weet, ik hen lang niet volledig geweest, want ik zou uw arbeid kunnen noemen voor de Friesche Maatschappij van landbouw, voor de Coöperatieve Stremsel- en Kleursel-fabriek, voor de Zuivelbank, voor de Condensfabriek, voor de Friesche Coöperatieve Zuivelpartijvereniging, voor Coöperatief Verzekeringfonds, voor Onderling Boerenfonds, voor Boter- en Kaascontrôle, enz. maar waartoe, het door mij speciaal genoemde is reeds meer dan voldoende om op dezen gedenkdag van u, en ik houd mij overtuigd, dat ik niet alleen namens allen hier spreek, maar ook namens zeer vele leden van onze zuivelfabrieken en zooveel anderen, wanneer ik u recht hartelijk gelukwensch met dezen gedenkdag, u gaarne namens den bond dankzeg voor al hetgene gij hebt gedaan en u groote hulde breng voor de wijze waarop gij uw werk hebt gedaan.

Een woord tot mevrouw Kooistra.

Hooggeachte mevrouw Kooistra.

Het verheugt ons buitengewoon dat u op deze vergadering hebt willen zijn. Wij zijn geneigd te zeggen, dat wij tot nu toe te weinig gelegenheid hadden u te toonen de waardeering, welke wij voor den arbeid van uw man en dies voor hem

hebben. Nu wij dan eens gelegenheid hebben, willen wij het dan ook maar, u hebt het reeds gemerkt, duidelijk zeggen en toonen.

Maar naast de waardering voor uw man willen wij ook u hartelijk dankzeggen, dat ge uw man altijd zoo trouw hebt ter zijde gestaan en hem altijd maar afstaat voor het werk der organisatie

Vele opofferingen worden daarvoor van u gevraagd, wij weten het; geloof ons dat wij het hoogelijk waardeeren, en ik weet mij de tolk der hier aanwezigen, wanneer ik u hier openlijk een woord van buitengewone hulde en dank voor sta.

De uitnemende secretaris.

De vraag komt op: wat zijn toch de oorzaken, de redenen, dat gij, hooggeachte heer Kooistra, een zoo uitnemend secretaris van den Bond zijt, of om het meer juist te zeggen, dat gij zoo uitermate geschikt zijt om de leiding van het secretariaat te behartigen.

De beantwoording dezer vraag is niet gemakkelijk.

Enkele zaken wil ik noemen als de hoofdzaken.

Gij zijt gezegend met een uitermate goed verstand, en hebt daarnaast de noodige wijsheid om uw kennis op de juiste wijze en het juiste oogenblik te benutten. Uw karakter is van dien aard, dat ze nimmer getracht hebt voor u zelve of voor anderen op zeker moment iets grootsch te voorschijn te tooveren.

Aan onevenwichtigheid leedt gij nimmer. Gij waart meer leidende figuur dan stuwende kracht, maar hadt ge u iets als noodig voorgesteld in het belang van de zaak welke, wij diendet, dan kenmerkte taaie volharding, zonder veel woorden, uw karakter. Heerscher waart ze niet, anderzijds, tot detailwerk liet ge u niet verleiden.

Moest onverhoopt iets doorgezet worden. dan zocht ge het te bereiken door te dienen.

Daarenboven. omdat gij steeds zoo nauwkeurig voeldet wat er in de Friesche boerenziel leefde, en dat dan in korte woorden op de u eigene wijze kondet zeggen, kreeg ge het vertrouwen van den Frieschen boer steeds meer.

Men zou bijna geneigd zijn te zeggen, dat iemand met uwe capaciteiten en eigenschappen toch niet veel promotie heeft gemaakt. Gij zijt geworden reeds voor vijf en twintig jaren en gebleven tot heden, en zult het ook wel blijven zoolang u het leven en de gezondheid gespaard blijven tot op den dag dat ge met pensioen gaat, secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Of ge ooit aanzoek voor een anderen werkkring hebt gehad, ik weet het niet, maar vermoedt van niet.

Eén ding weet ik echter heel zeker, promotie gezocht hebt ze nimmer en zult ge ook nimmer doen.

Trouwens ge hebt daaraan ook geen behoefte. Ik meen u althans wel zoo goed te kennen, dat ik als onomstootelijk durf vast te stellen, dat ge geen anderen werkkring zoudt begeeren dan den tegenwoordigen.

Daarin gaat al uw kennen en kunnen op. Te midden van het Friesche volk waaruit ge zelf zijt voortgekomen en in de allereerste plaats ten bate van dit volk wilt gij uw arbeid verrichten en omdat wij daarbij uw gezichtskring niet alleen beperkt houdt binnen de onze grenzen van de muren der fabrieken of de wanden van het Bondskantoor, maar naast dien arbeid u geeft, geheel geeft om allereerst den Frieschen boer met alles wat bij hem behoort, hebt gij aanspraak op onzen aller dank en waardeering en zal in de historie van het Friesche organisatieleven van den landbouw speciaal van de zuivel, nog meer in hetbizonder van den Bond tot in lange jaren uw naam met zeer veel eere blijven genoemd. Dat is uw, promotie.

Bron: Leeuwarder Courant 1939-11-15

HET AFSCHIED VAN DEN HEER U. KOOISTRA **Als secretaris van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken**

In de middagvergadering van de gisteren In de Harmonie te Leeuwarden gehouden algemeene vergadering van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken werd afscheid genomen van den heer U. Kooistra. Nadat de heer en mevrouw Kooistra de zaal waren binnengeleid en met applaus waren ontvangen, heette de voorzitter, de heer J. J. Visser, de talrijke aanwezigen van harte welkom, o.m. den heer Koster, voorzitter van de F.N.Z., den heer van Rhijn, voorzitter van het Zuivelkwaliteitsbureau.

In de Instructie van onzen secretaris, aldus spreker, komt o.m. deze clause voor: „Bij het bereiken van den 65-jarigen leeftijd wordt hem ontslag verleend.” Het bestuur besloot den heer Kooistra tot het einde des jaars te laten aanblijven. Thans wordt afscheid van hem genomen en bij dit afscheid moest aanwezig zijn mevrouw Kooistra, die lange jaren lief en leed met haar man heeft gedeeld en hem altijd trouw ter zijde heeft gestaan. Onder applaus werden mevrouw Kooistra bloemen aangeboden.

Daarna richtte spreker zich tot den secretaris, die als wensch heeft geuit bij zijn afscheid: „Net folie spul.” Maar toch willen wij thans afscheid van hem nemen. Dertig jaar lang heeft hij de belangen van den Frieschen Bond gediend. Doch dienen in dieperen zin beteekent hier leiden en voorgaan. De functie van secretaris heeft een buitengewone beteekenis, daar deze het „blijvende gedeelte” van het bestuur is. Gij, mijnheer Kooistra, hebt uw bijzondere functie op een dusdanige wijze vervuld, dat wij op uw ontslagbrief kunnen schrijven: „Op de meest eervolle wijze.”

Tijdens de afgelopen 30 jaar is de afdeling controle meer en meer vervolmaakt. De afdelingen techniek en keuringen en de werktuigencommissie zijn van groote beteekenis. De afdeling aankoop is buitengewoon gegroeid. Dit alles is alleen mogelijk geweest door de wijze, waarop de heer Kooistra zijn taak heeft opgevat. Spreker denkt voorts aan den uitgebreiden laboratoriumdienst, waarvan de heer Kooistra den grondslag gelegd. Veel heeft de secretaris gedaan voor het personeel der fabrieken, in de commissie van landbouwcoöperatie en de commissie van scheidslieden speelde hij steeds een belangrijke rol. Zijn levensopvatting was: „Zoek op wat vereent en niet wat scheiding kan brengen.” Deze levensopvatting heeft ten gevolge gehad, dat ondanks allerlei verschillen de bond nog steeds een eenheid was.

De heer Kooistra heeft geschiedenis gemaakt, hij heeft geleefd in zijn werk. Hij, voortgekomen uit Friesland's boerenstand, met heel zijn wezen er aan verbonden, heeft zich tot taak gesteld dezen boerenstand te dienen. Zooals hij zelf eens zeide: Ien for allen, allen for ien. Ja, ik hab det wird forstien.” Hij heeft veel ge-

daan, niet in de eerste plaats door groote redevoeringen, maar vooral door veel stil werk. Bij de grondlegging van vele grootere landbouwcoöperaties in en buiten Friesland bood de heer Kooistra de helpende hand. Spreker wijst dan op de vele belangrijke lezingen door den heer Kooistra in den loop der jaren in de bondsvergaderingen gehouden, waarvan steeds veel vrucht uitging. De heer Kooistra mag gaan, maar de door hem verkondigde waarheden over boerencoöperatie zullen blijven. Er is nu in ons een mineurtoon, dat gij als secretaris heengaat, maar er is tevens een symphonie van dankbaarheid voor alles wat gij voor den Frieschen boer en de Nederlandeche coöperatieve beweging hebt gedaan.

Als aandenken werd den heer en mevrouw Kooistra aangeboden een schilderij van Ida Wiersma, voorstellende de boerderij, waar de heer Kooistra zijn jeugd heeft doorgebracht.

Telegrafische afscheidsbetuigingen zijn binnengekomen van den directeur-generaal van Landbouw, van den secretaris van de F.N.Z., van verschillende provinciale zuivelbonden, een schrijven was voorts ingekomen van den heer Th. M. Th, vsn Welderen baron Rengers.

De heer Kooistra aan het woord

De scheidende secretaris de heer U. KOOISTRA, dankt, mede namens zijn vrouw, voor het huldeblijk hem bereid. 8 December 1909 werd spreker ingeleid in zijn werk. Thans is het dertig jaar later. Nu staat hij voor de laatste maal voor dezelfde vergadering in dezelfde kwaliteit.

Spreker wil thans in korte woorden zeggen, hoe hij ziet de beteekenis van de zuivelcoöperatie in ons gewest: $\frac{3}{4}$ van de hoeveelheid melk in ons gewest wordt geleverd aan coöperatieve zuivelfabrieken.

In 1897 werd de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken opgericht, een lichaam, dat steeds meer uitgroeide tot de adviseur van de zuivelfabrieken. Daarnaast kwamen in den loop der jaren de verschillende top-coöperaties, als gevolg van het groeiend besef, dat verder doorgevoerde coöperatie gewenscht was. De zuivelcoöperatie is van groote beteekenis voor onze boeren, ja voor heel ons gewest.

Er is echter meer. De coöperatie heeft als eerste voorwaarde, om zoo billijk mogelijk de opbrengst onder de leden te verdeelen en de productie door samenwerking op te voeren. Spreker wijst in dit verband op het belang van uitbetaling van vetgehalte, de verschillende controlediensten, de stamboeken enz.

Hoe kon dit alles tot stand komen? In de eerste jaren na 1886 was de groote vraag: de melk thuis verwerken of die naar de fabriek te brengen? Was men tot dit laatste besloten, dan was het winnen van de boeren voor de coöperatie gemakkelijk. De eerste coöperatieve fabrieken werkten in beperkten kring, waren democratisch opgezet en zoo bemerkte men niets van het verlies van vrijheid, waartegen de tegenstanders zoo waarschuwd. Ook toen de coöperatie meer en meer geperfectioneerd werd, bleef, daar men met beide voeten op den grond bleef staan, het vertrouwen van den boer. Nog steeds wordt op dezen grondslag doorgewerkt en het vertrouwen is gebleven.

Geen centralisatie van boven af, doch ruimte laten voor nieuwe initiatieven bleef het parool, geen verwisseling van doel en middelen. De zuivelcoöperatie is oorzaak geweest, dat de boer belangstelling gekregen heeft in tal van vraagstukken, zijn gevoel van eigenwaarde is sterk gestegen. De boer gaat beseffen, dat hij in de geheele samenleving die plaats moet hebben, die hem toekomt.

Het is thans aan den boer te zorgen, dat hij een bestaan, zoo vrij als dit mogelijk is, behoudt. Het moge met de coöperatie niet geheel in orde zijn, de kern gezond. Er wordt echter nog te veel aandacht besteed aan bijkomstigheden. Over de melkprijsconcurrentie heeft spreker zich vaak geschaamd. Deze dient fel bestreden. Mochten alle boeren zich aansluiten bij de coöperaties, dan zou er geen gevaar van de trusts dreigen. Dat dit gevaar er nog is, is de schuld van den boer zelf.

Eenmaal zal er weer vrede en orde komen, de boer blijft, hij wordt niet geordend in dien zin, dat het individu opgaat in de massa.

De boer zal steeds individu blijven en steeds zal het noodig zijn, dat hij met zijn medeboeren samenwerkt. Daarom houdt uw coöperatie hoog! Zal dit slagen, dan zal alle werk van de coöperaties met bezieling moeten plaats hebben. De eerste coöperaties hadden een sterken ethischen inslag. Hier zonder komt men er niet; men zal steeds beter moeten leeren coöperatief te denken. Dit is de beste waarborg voor de kracht van den boer.

Spreker komt in aanraking met vele personen en groepen van personen. Met het groote aantal bestuursleden, waarmede spreker in den loop der jaren heeft samengewerkt (55 in totaal) heeft hij altijd in de beste verhouding gestaan. De Bond heeft altijd bestuursleden aangewezen, die berekend waren voor hun functie. In het bestuur heerschte, ondanks de verschillende stroomingen, steeds een goede toon. Steeds is getracht zooveel mogelijk menschen in het werk te betrekken; de diverse aangestelde commissies, waren werkcommissies.

Spreker brengt hulde aan het werk, dat personen hier steeds hebben gedaan; speciaal aan de commissie van Landbouwcoöperatie, aan welke hij een groot deel van zijn opvoeding te danken heeft. Dan is er de commissie van de arbeidsvoorwaarden. De zuivelcoöperatie heeft tot plicht te ; zorgen, dat er een goede verstandhouding blijft tusschen de coöperaties en de arbeiders in de : fabrieken. In dezen heeft de commissie voor de arbeidsvoorwaarden goed werk gedaan.

Een woord van dank komt hier toe aan de leden der commissie, zoowel als aan de vertegenwoordigers 1 van de arbeiders. De verstandhouding tusschen spreker en het personeel was steeds heel goed. Zoowel het oud-personeel als het personeel van tegenwoordig dankt spreker hiervoor. Spreker wil slechts één naam noemen, die van den heer **Stallinga**, dien hij in volle gerustheid als zijn opvolger heeft durven aanbevelen. En hij is overtuigd, dat de leden spoedig tot de conclusie komen: Het bestuur heeft een goede keuze gedaan. Spreker wil zijn

opvolger een goeden raad geven: „Blijf onder alle omstandigheden boer”. (Applaus). Met de vertegenwoordigers van de fabrieken heeft spreker steeds vele kwesties op te lossen gehad, prettige, zoowel als moeilijke. Doch de verstandhouding is altijd uitnemend gebleven. De beheerders van de fabrieken hebben altijd een moeilijke positie. In theorie berust de leiding bij het bestuur, in de practijk echter hebben de beheerders op de leiding grooten invloed. Zoo voelen zij zich vaak een wrijfpaal. Het is hem echter een genoegen, dat hij het met de beheerders over het algemeen goed heeft kunnen vinden.

Wat betreft den handel en de particuliere industrie, heeft spreker steeds getracht zaken en personen te scheiden en tot zijn genoegen kan hij zeggen, dat dit door verreweg de meesten is begrepen.

Ten slotte de leden van de fabrieken, de boeren. Hier behoorde tot het meest aangename deel van zijn taak, het persoonlijke contact met den boer. Niet om het succes, dat wel eens matig was, maar wel omdat men juist door dit contact de boerenziel kan leeren kennen en achten. De Friesche boer zal nimmer ten gronde gaan.

Hij is niet de man van groote redevoeringen, doch voelt onbewust zijn positie aan. Boer, zoo eindigt spreker, tracht coöperatief te denken. Dit is in uw belang en in het belang van de samenleving. In 1893 is spreker in de coöperatieve zuivelbereiding gegaan, hij heeft er nooit een oogenblik spijt van gehad. Over enkele weken zal hij een vergeten burger zijn. En hij heeft één wensch, n.l. dat zijn naam af en toe nog eens in de vergaderingen zal worden genoemd en geen onaangename klank zal hebben.

Nadat de voorzitter den secretaris dank gebracht had voor zijn afscheidsworden, werd een kopje thee geserveerd.

Verschillende sprekers

Een twintigtal sprekers voerden vervolgens het woord.

De heer KOSTER, voorzitter van de F.N.Z., sprak namens den algemeenen bond en schetste de groote beteekenis van den heer Kooistra voor de F.N.Z. en speciaal voor den voorzitter van de F.N.Z. Het buitengewone in den heer Kooistra is, dat hij het zoo gewoon ziet en zegt. Als puntje bij paaltje kwam, was hij vaak de man, die de oplossing bracht. Spreker prijst den F.N.Z. gelukkig, dat men den heer Kooistra nog als bestuurslid zal behouden.

De heer VAN RHIJN spreekt in de eerste plaats als voorzitter van het Zuivelqualiteitsbureau, dat veel aan den heer Kooistra te danken heeft. Spreker dankt den voorzitter voor de welwillende woorden aan zijn adres gericht.

De heer G. J. RUITER, voorzitter van de Friesche Maatschappij van Landbouw, spreekt den heer Kooistra toe als Friesche boer in de Friesche taal tot een Frieschen boerenzoon en schetst wat de Friesche Maatschappij van Landbouw aan den heer Kooistra heeft te danken, speciaal in den tijd, dat zij gereorganiseerd

werd. Als gedelegeerd bestuurslid heeft de heer Kooistra meer dan twintig jaar de belangen van den Frieschen boer uitnemend gediend. Als coöperator heeft de heer Kooistra steeds in het oog gehouden, dat de grondslag van alle coöperatie samenwerking is. Zoo kon de heer Kooistra den vrede in zijn organisatie bewaren en daardoor groote dingen doen. In dezen tijd van strijd in heel de wereld, zal de scheidende secretaris, die een geboren vredestichter is, noode gemist worden.

Namens de oud-voorzitters sprak de heer ANEMA van Wolvega, die er op wijst, dat al de oud-voorzitters eenstemmig zijn in de waardeering van des heeren Kooistra's werk als secretaris. Spreker brengt voorts hulde aan mevrouw Kooistra, die zich vele opofferingen heeft getroost en zodoende haar man in zijn werk krachtig ter zijde kon staan.

De heer KREMERS voerde het woord namens de secretarissen van verschillende provinciale zuivelbonden.

De heer S. HEPKEMA, directeur van de Coöperatieve Condensfabriek, sprak een persoonlijk woord in het Friesch. Een strijder voor de Friesche boerenbelangen gaat heen, de menschen van de coöperatie verliezen een kameraad, een waardevollen kameraad, een betrouwbaren kameraad, een man met buitengewone eigenschappen en buitengewone talenten.

De heer R. BUISMAN betuigde namens het bureau van de Kamer van Koophandel en namens den secretaris dank voor de waardevolle adviezen, die de Kamer van Koophandel steeds van den heer Kooistra kreeg.

Namens het Coöperatief Verzekeringsfonds en namens de Coöperatieve Stremselfabriek sprak de heer WUITE,

Namens hoofdbesturen der drie landelijke organisaties van zuivelbewerkers werd het woord gevoerd door den heer VAN DER WIELEN, die den secretaris prees als een man, aan wiens tactisch optreden en wijs beleid de zuivelarbeiders veel te danken hebben.

De heer TAMMINGA sprak in het Friesch als voorzitter van de Friesche Coöperatieve Exportslachterij, die vooral in zijn oprichtingsjaren veel aan den heer Kooistra heeft te danken en jarenlang deze organisatie met waardevolle adviezen terzijde stond.

Nog voerden het woord de heer VISSER als lid van de verschillende commissies van den Bond; de heer KUIK, die namens het personeel van den Bond en zijn instellingen mevr. Kooistra bloemen aanbood: de heer DEKKER, voorzitter van den Drentschen Zuivelbond; de heer TEN HAVE, voorzitter van den Groninger Zuivelbond; de heer TWIJNSTRRA, directeur der Coöperatieve Zuivelfabriek te Jelsum, namens de directeuren.

Als laatste spreker kwam naar voren ir. P. STALLINGA, de nieuw benoemde secretaris, die den heer Kooistra dank bracht voor de vriendelijke wijze, waarop hij door zijn voorganger hier is geïntroduceerd en voor den steun, spreker in de afgelopen vijf jaar verleend.

De VOORZITTER dankt alle sprekers voor wat zij hier in het midden hebben gebracht. Telegrafische huldebetuigingen waren binnengekomen van den heer W. Keestra, oud-directeur van de Rijkszuivelschool, J. de Graaf en W. Hoogterp.

Vervolgens werd in een druk bezochte receptie persoonlijk afscheid van den heer en mevrouw Kooistra genomen.